

STANISLAV KOSTKA NEUMANN

BEZEDNÝ ROK

BÁSNĚ 1938

OBSAH

1. KARPATSKÉ MELODIE

Zakarpatská Ukrajina

Černé lesy

Christos voskres

Bílá smrt v květnu

Kanora

Letní stesk

Turistické léto

Pralesem

Ticho na staré hati

Bouhar

Děťátka

Horské macešky

Hvězdy nad poloninou

Horská studánka

Pasačka

Když kvetou mečíky

Kvetoucí most

U jezera

Starý Šlojme

Chvála kukuřice

Pochválíme...

Užhorodská elegie

2. BEZEDNÝ ROK

I.

Bez nadpisu

Didaktika

Nejeden

Proč neutéci

O žalech

Slovo

Meditace optimisty

Úděl

Mrazivé jaro

Domovině

Čekanka

Hlemýžď

Jen páteř

Každý se bojí o svou kůži

Jíst ze tří hrnců

Stydím se zpívat

II.

Naposled

Nezrazuj

Proč

Zpěv páteční

Nad děťátkem

Situace

Balada

Nad padlým bojovníkem

Po povodni

Listí

Prosinec

Ochořelá zima

Až

Cesta

1. KARPATSKÉ MELODIE

Karpatské melodie jsou torzo – situace v „zemi bez jména“ se změnila dříve, než mohly být dopsány. Básni úvodní a konečnou z ledna 1939 jsem se vyrovnal poněkud s novými poměry v milované krajině.

S. K. N.

Zakarpatská Ukrajina

*Karpatské hvozdy, polonin^[1] lid,
strašlivá krása, strašlivější bída,
tragický dvojzpěv, tvrdý šerosvit,
z Ježíše cos i z věčného Žida —
ta země legendou v nás utkvěla,
střežena drakem, bez dlaně anděla.*

*Neznáma světu, kvetla básníkům
svým pěnišníkem a enciány,
byla jen revír, dobrotivý k snům,
mozoly, krví živila pány,
tušila orla osudového
nad křížem Boržavy^[2], štítem Rivného.*

*Zlý jako Jahve, kočovníků bůh
z větru a bouře, z rozkladu pýchy
je osud dnů, jež zapřely svůj dluh
a nad člověkem navršily hříchy,*

*z obžerství moci a mamonem
i robě vraždice pod krovem.*

*Ten zralý osud, orel hladový,
už hore krouží nad poloninami
a s kukuřicí nese poselství:
už nejste nejmenší a nejste sami.
Však bolest, zrada, zoufalství a smrt
na Tise stojí stráž v jedenáct a čtvrt.*

*Do hladných včera chat se plíží dějiny,
a země neznámá se stává slavnou,
ta drahá země, slyšíš, znáš ty hodiny
s krvavou rukou slávy, neúnavnou?
Už Ukrajina — rázem — bez hádky,
budoucí hvězdy kus — konec pohádky.*

*Budoucí hvězdy kus — chaos dozraje,
v souhvězdí lidstva svobodná se včlení.
My věděli, jak ukrajinská je,
ta drahá země našeho snění.
Však přečkat krev a bolest porodu,
poslední vzteky pěny národů.*

*Karpatské hvozdy, polonin lid,
legenda v skutečnost se mění skrytou,
tragičtější a tvrdší šerosvit
zahájí epochu pracovitou.
Z huculských hor se díváš v snách.
Dočkáš se štěstí na poloninách?*

V lednu 1939.

Černé lesy

Černé lesy pod oblohou,
černé lesy nad hlavou
neslyšely u svých nohou

píseň s jednotvárnou slohou,
naši píseň hladovou.

Neslyšely píseň bídy,
dýchající sytostí,
až jim přišly rubat přídy
černé ruce černé třídy
po rozmaru vrchnosti.

Daly lesy, chleba daly,
černý chléb a černou sůl;
na jak dlouho, neříkaly,
zahučely, zapraskaly,
rachotily kmeny v důl.

Zahučely, pomstou dychly:
zhořkne vám ten chlebíček!
Petro s Jurajem už ztichli,
na smrky svou krví šplíchli,
smrk je zabil, jeden věk.

Luka leží v nemocnici,
pod strání strom, jenž ho stisk.
Černé lesy s krásou spící
mají v mošně šumějící
chléb a smrt a panský zisk.

Christos voskres

Tak srdce s bídou po chatách
se v zápas dalo marný předem.
A jaro křehké na horách
se krčí před sněhem a ledem.

Políčka kvetou kamením,
a ven se zdráhá zeleň píce.
Ten hluchoněmý nade vším
jen pro popa má zřítelnice.

Zní Christos voskres z cerekví
do tmy, jež vzlyká jako vdova.
Nečekej, z hor že odpoví
hranatá čelist měkká slova.

Jaro a vzkříšení je boj,
kámen a led je rozdrtití.
Uč se, jak zpívá včelí roj,
když domova chce vydobýti.

Ty ohně zanes do chat svých,
by ohřály se děti hladné.
Koš paschy^[31] naplň u panských,
a požehnání bude snadné.

Než hořký hořec vynoří
se na svah horké poloniny,
ne postem — bojem zahoří,
šťěstí si vyrve z tvrdé hlíny.

Bílá smrt v květnu

Suché léto, dlouhá zima, hluch byl popův bůh,
horské jaro zabloudilo, poloninské hříbě,
smutek hladových a zkřehlých mžil jen shůry v luh,
svazek života se zachvěl, dobrotivý kruh
přetržen byl bídou v stájích, sněhem na kolybě^[41].

Svidovecké poloniny rubáš vypily,
nový padl na temena, na svahy a kotly,
osm měsíců se bílou smrtí živily,
osm měsíců se na nich čerti ženili,
osm měsíců se hory bránily i krotly.

Křehkost května drtil v zubech severáků běs,
o stébla a pupeny se rvala země s nebem,
za snědené oborichy^[51] kůru, chceš-li, jez,

rostla úzkost těch, kdož mají hory jen a les,
pro něž nenarostla ještě zlatá pole s chlebem.

Konečně se zazelenal pod vrcholky svět,
konečně si jaro našlo horské stezky svoje,
v terešovském údolí už začli rozprávět,
starý vivčar^[6] zíral vzhůru na nejbližší hřbet,
jako by ty kilometry procházel už stoje.

A pak tedy vyšla stáda, psi a bouhaři,
majerky^[7] a děti lačné svobodného času,
od Terešvy vyšli do hor chudí soumaři,
s výdělkem i štěstí se tu někdy podaří —
z Dubova šli, z Kaliny šli, z Vulchovců šli v jasu.

Poslední byl máj a pro ně první lásky čas,
vodu života i stařec pije z poloniny,
ba i kůň sem bývá veden, zdraví nabýt zas,
hore polonina, dole kukuřičný klas
vždy a včas, co silných krás by kvetlo z domoviny.

Sirá země, netrestej nás, člověk člověkem
dost je trestán, zůstane-li bezbranným a slabým,
obloho, ty nezkrocená, nepřikrmuj zlem
hladové a opuštěné zpychlým sousedem,
sebe ještě nezmáháme rozumem svým chabým.

Nad sebou až zvítězíme, nad pýchou a lstí,
živlů již se nelekneme, osud uchopíme —
večerní byl máj a voněl mladou zelení,
ptáci tady nezpívají, dravcem snědeni,
ale naději tu zpívat přece uslyšíme.

Táhla stáda, táhli lidé do ztracena hor,
mezi Tempou, Perljaskou a Tobjaskou už byli,
vyšli z lesů, vyvrženi tvrdě nad ponor,

pod sněžkami v holém proudu osamělý vor,
přihnaly se bílé živly, všecko rozprášily.

Poslední je máj, a zuří bouře ledová,
večerní je máj, a tančí ve vichřici sněhy,
kam se skrčí naděje tvá, kde se poschová,
kam se vrhne a kde padne kravka, ovce tvá,
bílá smrt je škrť, bije divokými šlehy.

Udusila mnoho ovec, dvanáct krásných krav,
rovnou s lidmi půjdou spásat pohádkovou píci,
rozehnala všecko živé, lidi, skot i brav,
vánicí a vichrem víří věrný úděs hlav,
polonina neubrání k lesům prchající.

Udusila Havrilu, let dvašedesát,
udusila starou Marju, mládí Vasylovo,
na sněhu je ráno našli, zmrzlým bylo spát,
ač už slunce začalo se vskutku usmívat,
červnem smát se, červnem hřát a květům dalo slovo.

Sladké ráno — hořká cesta, sháňka ve hvozdech,
nepodují poloniny mrtvých pro zemřelé,
živí táhnou na salaše, těžký krok i dech,
do poslední kolyby své dole na selech^[8]
táhnou mrtví — země naše, nech je osamělé
v klidu již — až lidské vichry vánic hroznější
začnou brát nám — naposled snad — všecko vezdejší.

Kanora

Tvrdá a chmurná
vyrostla z kamení,
ze slunce vzpurná,
z noci v tmách mámení.

Dřevěná školo,
rci nám, kdo rozdrť

to naše kolo
černých běd se smrtí.

Dřevěná cerkvi,
vydej hlas nad palouk,
vždyť i ten štěrk ví,
jak nás tu život stlouk.

Z hor teče voda
a ze skal kamení,
škoda, ach škoda,
že v chléb se nemění.

Škoda, že bývá
i člověk kámen jen.
Ty noci tklivá:
kámen byl zavražděn.

Sype se skála,
ubíhá bystřina.
Tvrdá jak stála,
stojí zas dědina.

Letní stesk

Strašlivá dílna událostí,
ten běžící pás provozu,
ve dne i v noci bez milosti
stoupami ran a hlomozů
štve lidskou kořist svou —
hoden však dělník odpočinku,
každému třeba někdy spát,
nestyď se toužit, lidský synku,
po stezkách mírných horských stád
s lahodnou zvonců hrou.

Hledáš jen mír a plodnou sílu,
když kolem šklebí se jen křeč,

chceš vidět lásky mocnou žílu
zářiti v prazřetelnou řeč
průzračných pramenů,
chceš dřímat, bdě, co květ, jenž dýchá,
a tam, kde rosou přetékáš —
jsou zvony katedrál jen pýcha,
však zvony stád jsou otčenáš
za zralost našich dnů.

Továrna dějů řve a vrhá,
zločin má ruce na pažbách,
štěp života svou mízou mrhá,
padavek plno po dlažbách,
a medu nedá roj —
jak neprahl bys po klekání,
jež stáda zvoní na horách,
po sladké ilusi, jež chrání
na cestách ve větru a tmách
— a pak šel v nový boj.

Turistické léto

Když podle hvozdu kvete telekie
a zlatem vroubí cestu chudobných,
tu Černá Tisa jako velká zmije
se vyhřívá a leskne na ohbích.

Jdou od Jasini výletníci vzhůru
na učesanou apšineckou hat'
a na Okolu, nevelikou turu,
pít mléko ze salaše, ochutnat
i pramen Tisy po Maďarech zděný,
cos pro pohlednici a ilusi —
kdo kuráž má však, chodec neznavený,
hlubina láká, pojd' me, soudruzi.

Horilkou^[9] krása svidoveckých plajek,
hřebenů, kotlů, hvozdů, polonin,
zelená slavnost pod plapoly vlajek,
zpit do němoty matkou bude syn.

Tu neví, co ho pudí divočinou,
zda pravěk v krvinkách či dnešní cit,
zda před civilisací prchá vinnou
či před člověkem, jenž chce rozdrtit —

a dole v chatách trnou zatím chudí,
zda suché léto nebo povodně
čekanku naděje jim vyrvou z hrudí,
zas na shnilém je ponechavše dně.

Pralesem

Strašlivá síla zrodu i zániku
pod střechou souvislých korun
schůdná tu není a svoji kroniku
zapsala do pňů jak do run,

do pňů, jež padly na lože z plavuní,
otcové na pradědy —
poutníče, hmyze, jenž mizíš do vůní
cestou, jež s tvými sledy

sotva se brání zelené obrodě
či rozkladu v proudech a pádech —
přijdeš-li v bezmocnosti a chudobě,
zkrušen mražením v zádech,

až tam, kde hvozd zeje vyvražděn
šílenstvím tvého rodu,
průtrží granátů oholen,
střesením ohňových plodů —

nezpychni silou nade vše strašlivou,
zardi se malostí zlého.

Je v lidském dravci. A velikostí tvou
ubránit bezbranného.

Ticho na staré hati

Kdyby bylo třeba modlitby,
jako je třeba lásky,
kdyby byly nutny úlitby
a nestačilo hladit dětské vlásky,

obětiště by tu stálo pod hvozdem
u vody dřímající,
pokorně bys přišel sem
se zapálenou svící
zbožného citu.

Člověk se tu střetl s prasilou.
Šuměla perut' hrdinného mythu...
Jen káně zakvílí teď nad divočinou.
A přizpůsobila se břevna koloritu.

Mlčky stoupá vegetační kryt,
povodeň krásy v horském klíně.
Pomalů se chystá všecko pohltit.
A květy zrcadlí se na hladině,
úsměv té síly.

K čemu modlitba, kde lásky dost,
a kde je láska, oči promluvily.
Srdcem se tu díváš v tichou horoucnost,
v praobraz všeho, co jsme vytvořili.

A v prasílu, jež trpělivě zahlazuje rány,
které naším šílenstvím jsou všude rozdávány.

Bouhar^[10]

Bystřina zpívá v divokém spádu,
málem a brouzdáš se na vodopádu,

s mokrého kamení na suché vzhůru,
vzhůru a vzhůru k lesnímu břehu,
poslední smrk tu, mu pohladit kůru,
napít se v štěrbinách zřidlého sněhu
až nahoře.

Tady však, ještě pod poloninou,
kravky se toulají s lačností línou
po svahu v houšti i na paloucích,
dědovi bouharu vypadla fajka,
o ráji sní v těch hodinách vroucích
ve stínu smrku, jenž jako vlajka
se rozmáchl.

To jsme se lekli. A první pohled
po kravkách, jsou-li na jeho dohled —
dědo, je krásně pod Dragobratem.
Co vše tu kvete, jak to tu dýše,
nežli sem vtrhnou s bílým svým katem
zima a tvrdé zákony výše
brrr, zakrátko.

Horilku sladkou, co říkáš, bratře,
dávno žes nepil takovou, k vaře,
škoda, že neusedneme spolem.
Ať ještě žijem, ať kvetou struky
kravkám i mladícím dokola kolem,
a jako dole ty staré buky
je každý chlap.

Dávno žes nejed tak bílého chleba?
Čert vám ty vaše skály tu jebá,
pak z toho panská srdce jsou dravá.
I na té kukuřici vás šidí,
jen když se pytlík vlní a vzdouvá,

máš to tak pořád: dvojí jsou lidi
tu na světě.

Dávno žes nehulil takový tabák?
Ať ze mne zpívá zelený žabák,
není-li to jen ze staré slámy,
co zbude po chudém oborichu.
Kuřme, když chutná, a den je s námi,
chudí jsou bez smrtelného hříchu
tu na zemi.

Chtělo by se tu u tebe lehat,
v kolybě spát a po horách běhat,
dokud nás letní paprsky hřejí.
I chud'as bere tu krásu a sílu,
majerky večer všechny se smějí,
žehnej vám země, kravkám i dílu,
na pány sešli mor.

Děťátka

Kraj velikánů. Mizivý tvor,
Karkulka bosá cupitá s hor
po kamenité stezce.
Kolem jen hvozdy, bystřina, mech,
ticho a ticho, až zatajíš dech,
vidinou cupitá lehce.

V oblacích hore Bliznice^[11] střapatá
kolébá hrdě svá nahá blezňata,
řekls: kraj velikánů.
Ze stila^[12] pod ní cupe to děťátko,
proutek má na nepřátelské zvířátko,
kdo by však dal mu ránu?

Obloha hřeje, chladí hvozd,
cesta je dlouhá dost a dost

tam dolů k Černé Tise.

Karkulku bosou napadne snad,
že už má zase hlad, ten hlad,
to zvíře, jež bývá už v míse.

Pod rudou fustkou^[13] však úsměv a nach,
na děťátka tu nečihá vrah,
ještě ne, ještě ne — jen vadnou
a umírají tu pro málo,
když chudobě se vzdálo,
potichu... listem... spadnou.

Potichu aspoň — ne v úděsu
strašlivých ran a otřesů,
ne po stech na ulici.
Ne jako v Guernici nebo Šanhaji,
když krví děťátek mrhají
nestoudní loupežníci.

Horské macešky

Pod Šešulem dlaně vanu
hladí poloninský hřbet,
v zlatém červnovém tom ránu
samou lásku, samý květ.

Modrý dolík maceškový
čeří se a jezerem
láká v náruč, kde prý poví,
co je mír a štěstí v něm.

Horská modři, hlubší očí,
z oblohy máš barvu jen,
krásu z půdy na úbočí,
půdy, po níž bloudí sten.

Sten a vítr, den, jenž vane,
v tobě zkvetly se zemí.

Rosa modrých slzí kane
zelení a vůněmi.

Hvězdy nad poloninou

Ovečky šly už přece spát
podojeny.

U napajedla zvoní spád
křišťálové pěny.

I v pastevecké kolybě
oddychují spáči.

Noc vyskočila na hříbě,
v olších zaskotačí.

Sen as to tedy z poháru
noci krásou svaté,
že ovce vyšly z košárů
a jsou zlaté.

Že táhnou rouna zářivá
celou poloninou,
jež nastavila prsa svá,
půdu pohostinnou.

A obloha, kde jsoucno tlí
v safírovém víně,
to zlaté stádo zrcadlí
na hladině.

Horská studánka

Ty, páre, skloněný nad pramenem
v divoké horské květnici,
lze pohádkovým tě nazvat jménem;
Adame, Evo, vy s čepicí.

Ty, páre, skloněný nad studánkou
a šťastný v širé samotě,

že v ráj jsi vešel horskou brankou
alespoň jedenkrát v životě —

s tvrdé své hůry se Pietroš dívá,
píjí mu krev jak sladký lík,
prýští mu z boku studená, živá,
z boku, kde kvete pěnišník.

Nahoře v sedle se stádo pase,
vivčare, zdvihni trembitu^[14]
na zdraví tichu a vůni a kráse,
ještě jim nefičí do krytu.

Zarůstá zelení sebe jistou
kdys válkou zhanobený hvozd.
Sklonění v trávě nad vodou čistou,
chceme věřiti v budoucnost.

Pasačka

Pasačko z polonin, jak červen voní,
kolik jsi, dítě, měla tehdy jar,
modré dny hořců zdravicemi zvoní,
macešky v trávě modré slzy roní,
modrými tóny zpívá jarní var.

Modrými tóny hořec s větrem zpívá
po vlnách hor, kde se už nerubá,
plechovým zvoncem kravka volá snivá,
přišli jsme nevhod, holubičko sivá,
za jalovcem jsi měla holuba.

A ve tmě očí svit, jenž prozrazuje
sen jarní mdloby v širé samotě.

U napajedla také v olších pluje,
když vítr se sluncem je pomiluje,
panenky útlé v jasné nahotě.

Souzvukem dlouhým zurčí polonina
jak mléko z dojnic pilné majerky,
pijeme rozkoš z vyhřátého klína,
štedrou je chvilku tvrdá domovina,
pasačko, neleň z malé odměrky.

Na vlnách hore kveteš v horské trávě
a ze šťáv svobody máš ruměnec.
Život se tváří dobrácky a hravě,
by za čtvrt roku vrh tě podnikavě
zas v bídu sela, starý kravěnec.

Když kvetou mečíky

Na jasiňských stráních
na lukách jak dlaních
kvetou zlaté mečíky,
a v té trávě vlažné,
vysoké a snažné
sám jsi náhle s oblaky.

Oblaka jen letí,
rosa na okvěti
usmívá se slzami.
Stojíš na ostrově,
exotické vdově;
sbíráš barvy s vůněmi.

Hluboko je moře,
a ten pach, toť hoře
námořníků života.
Rusínů i Židů:
vylévají bídu,
která dole klokotá.

Kvetoucí most

V Jasini na Lazeščyně^[15]

kvete v neděli most,
obroste mu divem života
železná kost.

Rozkvete most i ulice
dlouhatánská,
v huculských barvách a úsměvech
utone pýcha panská.

Rabín i pop se protáhnou
kvetoucím špalírem.
A pak náhle uvidíš smrt,
jak se tu plíží tvým snem.

Všecky a všecko už poznamenala,
i zatvrzelého Žida.
To stará krása tu umírá.
Dál bují stará bída.

U jezera

Vyšly z hvozdů noční stíny,
sešli jsme se u hladiny
pod hasnoucí Ozirňou,
nad jezerem zatančily,
vrchovatě naplnily
tichý kotel chladnou tmou.

Obloha je převysoko,
jezero jak černé oko
v obří tváři střapaté:
tu a tam se na něm blýskne,
to si z hlubin ryba výskne —
zbudou kruhy rozpjaté.

Vodě s ledovými zoubky,
stodvaceti metrům hloubky

pokoj za tmy, za světla;
pokoj smrčin hloubce strašné,
pokoj louce prostopášné,
která hore rozkvetla.

Na dně kotlů z černa jeho
ohník tvora toulavého
vzplanul jako oběť v tmách,
plamene a dýmu trocha,
v ohromnosti hříčka hochy,
také krása po horách.

Pokoj lidem v horském lůně,
pokoj chudým u Toruně,
zítra přijde bohatec.

Skrýši trampa nebo skauta
zhltnou ti, kdož mají auta,
všednost roztáhne tu plec.

Žluté oči ziskuchtivé
z panské chaty jazzem divé
na hladině jezerní
tmou se zazrcadlí líně —
budeš ležet s jedem v klíně,
otrokyně planých dní.

Starý Šlojme

Sama země za mladého vření
jako by už byla tušila,
jaká bída se tu vysemení,
veliký kříž tady složila,
boržavský kříž z kamene a smutku
od Volovoje až k Volovci...

Od řídkého, přestárlého plůtku
starý Šlojme zírání za ovcí,

na pastvu jde, vzhůru za bouharem,
také syn jde — louku pokosit,
starý Šlojme jako s těžkým darem
stojí před chatou a za ten cit
pohybem rtů chválí Hospodina,
za ten cit a den, jež právě dal.

K slunci sklonila se polonina,
na Gembě a na Žydu se vzňal
požár srpnový a po lidsku se
zasmál starci v dlouhých šedinách.

Po hřebenu jitro stéká ruse,
zazvonilo v hladných dědinách,
starý Šlojme z Bukovce či z Izky
zbožně zírá jitřní pohodou:

Mesiáš je jistě zcela blízký,
znamení jsou strašná, všude jsou,
nedočkáš-li se však, odejdeš-li
s vrchovinskou bídou na bedrech,
aspoň jsme se v pokoji tu sešli,
v míru žili, v chudobě i snech,
jako by nás chránily a střežly
tvrdé poloninské hřebeny
před obludami, jež náhle slehly
světská vojska vzteklé gehenny...

Pod Žydem už ztropeno je jitro
ovečkami jako slzami,
své koně vyvedl už Dmetro
do kotliny mezi horami...

Chvála kukuřice

Jsou ještě básníci vysoké polohy
pro modrá nebesa, hvězdnaté oblohy,

podvůdky pobožné i poetické;
já na kukuřici vzpomněl si v souvrati,
když mě dnes jarní den ponoukal zpívati,
vznešené nejsou starosti mé lidské.

To hospodářská je ovšem jen rostlina,
a přece byla mi nejedna hodina
s ní přána, půvabná i kormutlivá;
a pak dá sypání pro lidi nejchudší
aspoň tam na jihu, nežli je umučí
Evropa panská, hrabivá a divá.

Mimo ty vysoké lány jsem chodíval,
sám když jsem uherskou rovinou bloudival,
v munduru vojenském sen civilisty;
jezerem šuměla pole i tenince,
střapaté palice zrály už v peřince,
slunce se mazlívalo s těmi místy.

Jsou nebezpečné prý vysoké lány ty,
jsou-li v nich úskoky nepřátel ukryty,
ale, což válčí štědrá kukuřice?
Zrna nám dávala bílá i ze zlata,
když hlad nás jindy žral, jatečná telata,
a skryly nás ty ověččené svíce.

A na kukuřičné chleby zas vzpomínám
v škiptarské, tvrdé a syrové zemi tam
u moře modrého a lahodného;
s pórkem je křesťan i musliman chroupali,
a pod minarety vojáčky slintali
nad chutnou krásou těsta zlatového.

Tomu je dávno, a mnoho se změnilo,
jen dravci loupí zas, jako se loupilo,
a v jejich říši chudý zůstal hladným;
ale i setba se na slunci zelená,

ó stvoly, skryjte zas křehká má ramena,
v polích a lesích úsměv je tak snadným.

Bylo to nedávno, je to zas jako sen,
s tou, již mi život dal, korunu v pozdní den,
spolu jsme ctili vaše mocné klasy
tam, kde smích slunečnic předstírá veselost,
kde však jen bída je pravdivá přítomnost
a černá zrada s úlisnými hlasy.

A šli jsme dále a v horách jsme bloudili,
tu, kukuřice, tvé palice nebyly —
jen touha bez groše, ó zrní kupné:
jaký by v horách těch rodil se krásný lid,
kdyby mu dopřáli tebou se nasytit,
ty, zlato chudých, chudým nedostupné.

Už zapomenouti na tohle nemohu,
tvé jméno vzruší mě nad každou oblohu,
lásky i záští rozněcuje ctnosti.
Rodíš tak štědře, ó stvole, buď milován;
ale co s těmi tu, jimiž je ukrádán
chudáku od úst dar tvé horlivosti?!

Pochválíme...

Na bobku nás vidíš sedět
nad květinami a hmyzem.
mythus pravdy smíme hledět,
zahoří-li uhel kyzem.

S laní spící utoneme
v smaragdové hloubce ticha.
Na silurském zlomku čteme
pravěkou zvěst živočicha.

Chvějeme se slastí prostou
z krásy věcí tisícerych.

Upijíme z věd, jež rostou
nad pověry hodin šerých.

Krás a divů nescíslně
nejen v pralese a moři,
také na obilní vlně,
na řadrech, jež touhou hoří.

Kdyby život trval stokrát,
neukojí našich přání,
přec by o něco nás okrad
z bádání a poznávání.

Kdyby život nebyl válka
chudých s bohateckou sběří,
jinak lákala by dálka,
země um i pestré peří.

Proto vlastně bojujeme
za ovoce pro každého:
všickni se všemi se chceme
těšit z věna kouzelného.

Proto máme v nenávisti
toho, kdo se zemi rouhá:
za chlebem, jež chceme jísti,
po ní jen jde cesta dlouhá.

Sousta poznání a krásy
pro všechny jsou připravena.
Rozplete si modré vlasy
velká matka, sladká žena. —

Květinami zavraždíme
zradu slepců, odboj zlých.
Krásu v horách oslavíme,
pravdu v laboratořích.

Odcházejíce pak zticha,
v očích květy, v srdci klid,
pochválíme moudrost břicha,
jež nám dalo žít.

Užhorodská elegie

*My haněli tvé rozmařilé choutky
a milovali kvetoucí ti tvář,
na líci měl jsi šminku panské loutky
a na rubu jsi zůstal proletář.*

*Když korsem stádo krav se navracelo,
memento zvonců bilo na tvou plec;
ješitné město, jak jsi zapomnělo
na bídu, kterou skrýval Svidovec.*

*Po cizích cizí se ti vnucovali,
a jejich pýchu zrcadlil tvůj Uh,
na jejich tvrdost hory žalovaly:
jízlivě naslouchal jim dobrodruh.*

*Tam hore v horách vítr s bídou fičel
do židovských a ukrajinských děr;
u tvého Purmy nad dorty jazz kvičel
k vínu a flirtu, sporu sterých věr.*

*Tam hore v horách hladné děti mřely
a blekotali slabomyslní,
v tvé panské džungli řečníci se přeli
iluse, jichž nikdo nesplní.*

*A stejně chlubilo ses nonšalantně
pelechem cikánů a chudiny
Malým Galagem, kde arogantně
se rozložily povltavské sny.*

*Stavěly paláce, však bezejmenná
tvá země snila o kukuřici.*

*A zradu hřálos na prsou jak žena,
jež místo domova chce ulici —*

*bláhové město, oklamaná krásko,
jak šperk teď s tebe, hedváb strhali!
Ubohé město, přes vše naše lásko,
jak dnes bychom se asi shledali.*

*Obrána, znásilněna v strašné noci
v sloup nahý před svým syfilitikem,
teď stojíš a jen víš, jak bez pomoci
ty, Užhorod, jsi zase Ungvarem.*

*Pod mostem Uh by plynul olověně,
těžkou by slzu žalu pohltil.
Jen hrst jsi zmaru, rostoucího denně
z pohany života a kladných sil.*

*Jen zmaru hrst, jen smutek z vraždy jedné,
když dopouštěny jsou jich tisíce —
my však tě milovali: v ruce ledné
zbyla jen zvadlá snubní kytice.*

*A zbyla srdce vědoucí a věrná.
A v horách lid zbyl, který nezradí.
Ungvare smutný, města trosko černá,
svět musí trpět, než se omladí.*

V lednu 1939.

2. BEZEDNÝ ROK

I.

Bez nadpisu

Někdo chce píseň, jiný chce ránu,
nikdo se neptá, co ti dal den,
co dala noc, a v šedivém ránu
zda jsi měl sílu potlačit sten,
poraněného bezděčný sten,

hněvem či žalem pro zášť a zradu
poraněného po sté a zas,
vyhozeného na autostradu,
kudy se ženou na lup a kvas,
krvežíznivých hanebný kvas.

Těžká je píseň, lehčí je rána,
a zbožným přáním zůstává klid.
Vojna tvá není dobojována,
a každý byt je pouhý kryt,
odstřelovaný kryt.

Tím kratší bude krvavá daň,
čím tvrdší bude pod ním tvá zbraň.

Didaktika

Právo, nu právo máš na každou myšlenku,
i krtek i pavouk i štír.

Žádnou však nemáš-li pro spravedlnost,
jsi v rodném poli jen pýr.

Právo, nu právo máš na každý cit,
cos cítí žralok i veš.

Nemáš-li ho však pro lidskou vespolečnost,
co po lidech tu chceš?

Právo, nu právo máš na všechno ovoce
z košaté jabloně vědění.

Ale jsi zloděj, neužíváš-li ho
pro lidstva osvobození.

Nejeden

Domníváš-li se, že miluje vřavu,
hořící krov a hořící hlavu,
násilí, zmatek a krev,
že nenávidí z divoké žízně
po mstivém tanci na snopech sklizně,
když vyje karmaňolový zpěv,

mýlíš se, brachu, miluje ptáky,
červené víno a červené máky,
polední mír a večerní van,
píseň, již k pochodu zavýskne dav si,
ticho, jež usíná na čisté návsi,
radost a práci, nemnoho ran.

O poslední jen přístav se bojí,
o trochu místa v zeleném chvojí
s vůní a zlatem slunečních skvrn;
spálených stodol a chat je mu líto,
rozrytých lánů, kde kvetlo dřív žito
a teď čpí krví nasáklý drn.

A lidí želí, nevinných lidí,
žen, dětí, mužů, šťastných, když sklídí
své černé obživu nejistou hrst...

Tu zří jen strašného netvora zmaru,
chapidla, chapadla sterého tvaru —
natáhne aspoň svědecký prst.

Proč neutéci

Je mnoho věcí, nejhroznějších věcí,
je mnoho věcí ponižujících.

Proč neutéci tedy, neutéci
do povětrných zámek v oblacích.

U krbu můžeš hebkou kočku vískat
a v sobě najít kraje hostinné.

V zahradách duše můžeš na vše pískat,
jak dříve kvetou, jinak pokřtěné.

V tom ráji obklopeném před životem
zdí sobectví a plotem nevěry,
v němž chráněn před povinností a potem
si můžeš s planými hrát závěry,

v tom ráji neuslyšíš vřavu hrůzy,
řev dětí vražděných a matek pláč,
zde lhostejny jsou plány zlaté luzy
i šíleného žháře karabáč...

Je mnoho věcí, nejhroznějších věcí,
je mnoho věcí ponižujících.

Vyřaděn z lidstva, nebe můžeš ztéci
a v jeho mrazivý se vnořit smích.

O žalech

Leckdo starosti a žaly cítí temně
jako křivdu, kterou páše na něm svět,
kterou páše lidstvo, obloha i země
na nevinném tvorů, jemuž churavět.

Kolikrát však žaly, k ledu ukládané,
jsou jen marnivého srdce sobectví,
kolikrát se řinou smutku slzy slané
z marné ješitnosti bez protiventství?

Jako poeti, jimž rostou ze soukromí
pampelišky písni kdesi nad vřavou,
pláčou bolestí stranou těch, kdož lomí
rukama i srdcem nad hrou krvavou,
nad nenasytnou hrou nelidského tvora,
v němž se mění člověk z matky zrozený;
marnou pýchou spjat a zločinů všech hora
sesouvá se s řevem na nevinné dny.

Marno vážit žaly srdcí osamělých,
dokud stoupá krev a nářek děťátek.
Kdo má na to kdy? Kdo ze živých a bdělých
nechce stavět hráz, když ohněm vzplanul vztek?

Slovo

Nebylo slovo na počátku,
po pralesích se rodilo,
když stádo, plné tajné slávy,
v korunách stromů bloudilo.

Varovalo a velebilo,
oslavovalo ovoce,
zvonilo pýchou snubní síly,
bylo to slovo praotce.

Nebylo falše v jeho srdci,
ni v slově jeho nebyla.
To slovo rostlo, kvetlo, zrálo.
Hrdiny báseň slavila.

Pak množilo se, prodalo se,
jak větru písek na dunách.
A nedáš-li si dobrý pozor,
zahyneš ve lži a tmách.

Meditace optimisty

Neříkej větříku, jenž zháší oči,
odvane se rtů zastavený dech,
stydnoucí čelo políbením smočí,
neříkej větříku, by zmírnil spěch,
by ještě počkal, že bys tak rád viděl,
jak pro svět dopadne cos tam a tam,
že by ses nerad za člověka styděl
a na rozchodu byl tak strašně sám.

Neříkej nic a věř a jdi jak domů,
jak v páru kapka, pára v obláček,
jak pecka z ovoce, a děcko stromu
z pecky, jež popraskala na klíček.

Neříkej nic, jdi, jako bys šel spat,
po druhé, vždycky stejné by to bylo,
pro to či ono chtěl bys posečkat,
pro to či ono rádo by se žilo;
dni nejsou pás už, jenž by běžel tokem
a zřídka, zřídka do tance se dal,
dni zešilevše letí divým skokem
a každý rád by bral i sliboval.

Vezme ti? Dá ti? Nevezme už, nedá,
nemůže slíbit víc, než co jsi snil,
když viděls, kam si člověk cestu hledá,
a sudby naší rád jsi pochopil.

Tvou jistotou den zlý už neotřese,
snem bez ilusí úspěch nezachví,
jde člověk mukami, jež div že snese,
k poznání věcí svých a šílenství,
jde, bojem jen si dobývá zpět země
na strašných parasitech života,

a v poznání i v boji tom je sémě,
nezničitelné sémě vítězství.

Čím úskok je ti a čím hlupota?

Neříkej tedy nic, když větřík cítíš,
že zdvihl se, by dech ti odvanul.
Ze země jsi a k zemi se jen zřítíš,
bys v novém tvaru život pošinul.
Ať poslední tvá hodina je smutná
jak chudých den, jenž nezaměstnává,
ať naopak už nadějemi chutná
jak jarní snítka sladce lepkavá,
neříkej nic, víš svoje, jdi jak domů:
vždy někde raší sláva nových stromů.

Úděl

Za chvíli odejdeš a nevrátíš se už.
To podle zákona a jako starý muž.
Bez poděkování a také bez klení.
S úsměvem bez pověr a v loktech vědění.

Jen v srdci tichnoucím ti vzlykne plachý žel,
žes v dlouhém životě tak málo uviděl.

Tak málo z jeho krás a z jeho zázraků.
Tak málo ze skutečnosti a v soumraku.

Žes milovati chtěl a musels krotit hněv.
Žes chválu zpívat chtěl a cítils čpěti krev.

Ten vzlyk však nedozní, žel tenhle soukromý,
jej náhle pohltí jas tvého vědomí.

Co jiní spatřili? Ty chudé zástupy?
Co jiným život vzal v tmách, které otupí?

Po chýších bídy se ni bránit nesměli.
Nám aspoň v zápasech sny krásně shořely.

Mrazivé jaro

Těch květů, květů nejvíce je líto,
i v mrazném jaru nutno rozkvétat,
a to, co něžného je uvnitř skryto,
se bez slunce a bez včel musí vzdát.

Smutkem a šerem vegetace pučí,
co ovoce je v nocích zmařeno,
a přece zelená se dny, jež mučí,
a přece léto je nám souzeno.

Ať hynou poupata a do hnízd sněží,
nic bez obětí nemáš na světě,
ať obloha se nepřátelsky ježí,
ta země naše přece rozkvete.

To dělá jednota a strašná vůle,
jež z větví, ze stromů se dere ven.
Co zmůže mračen efemerní zvůle,
řád v souzvuk obrátí, až — přijde den.

Domovině

Čím dále na východ — tímš půvabnější,
jak z klece pták si člověk letí z Čech,
čím dále na východ — tímš rozmilejší,
máš upřímnější srdce, čistší dech,
pro těžkou hlavu naši vyšší mech.

Čím dále na východ — tímš chudobnější,
veliké hory, ještě větší hlad,
myšlenkou-modlitbou zní „— náš vezdejší —“
k hluchému stínu nad žalostí chat,
kde nikdo nevzpírá se umírat.

A přece, domovino pod botami
těch srdcí tvrdších tvého kamení,
čím dále na východ — tím méně sami
jsme s bídou svou, a hořknoucími tmami
se blíží světlo, příklad, znamení.

Čekanka

Ze strnišť, oranic nefoukává vždycky,
srpnové slunce leží na lánech řepy,
krajíně zploštil po mnoha porodech prs;
odpočívá tu nudně a harmonicky,
domečky vzadu pod stromy dělají dřepy,
na hrudi má však veliký modrý trs.

Obratný kýčař dal mu zasvítit v šedi
umdlených barev unaveného léta,
jež zase přidalo jen tomu, kdo už měl;
žebrák se takhle hrabe v niklu a mědi,
jako zde oči v modru, jež u cesty zkvétá,
čekanko, kdo by na modré sny své zapomněl.

Nejnešťastnější nečekává už na nic.
Čekanko, čekanko, blankyte zatvrzelý,
na hrudi bolí a přece blaží tvůj květ;
čekanko u cest do nových slot a vánic,
věrnosti tichá, jsou-li, kdož zapomněli,
polituj život, na kterém zbytněla snět.

Hlemýžď

Tělíčko nahé s domečkem,
dojde, nedojde se svým snem
z pěšiny k trávě?
Domácím pánem zval je strýc,
jenž básník byl a neměl nic,
než verše v hlavě.

Ale ten tichý tvoreček
sám si postavil domeček,
pro sebe staví
to svoje bydlo, ten svůj stan,
by neměl vrata dokořán,
když svět jde žravý.

A přitom je tak nevinný,
když přes cesty a pěšiny
nespěchá v sadě:
nezná boty, tu strašnou věc,
v níž vězí slepý šílenec,
za ziskem pádě.

Tělíčko nahé s domečkem,
dojde, nedojde se svým snem
v zeleň, jež chrání?
Zda nebude tu zítra zas,
kaluž hnijící, němý žas,
že rozšlapali hodokvas
a milování?

Jen páteř

V oboře chudoby a práce
ostnatý kolem ze zlata drát,
a ty tu jen zvěří jsi chovnou.
Srdce se chvěje, číhá zrádce,
zdlouhavý čas je nejlepší rádce,
a krátký život se nedočká snad,
však páteř měj, páteř rovnou.

Z nafty a železa a jedů
je nová příroda a tvůj les,
v němž jsi jen zvěří lovnou.
Budeš-li trefen, tedy zpředu,
chce-li k nám šakal na besedu,

nenajde jehně, jen svobody běs
a páteř a páteř rovnou.

Byly už hvozdy zlé a černé,
šelmy z nich táhnou na lup a krev
a náhle jsou silou tak skrovnou.
Svobody síly jsou nepřeborné,
svobody síly se vracejí věrné,
vždy pravdivěji zní jejich zpěv.
Jen páteř měj, páteř rovnou.

Každý se bojí o svou kůži

Každý se bojí o svou kůži,
ale kdo čisté srdce má,
v plápolu jasném zapomene,
že se naň dravé zvíře žene,
a rukama je udolá.

Každý se bojí o svou kůži,
ale kdo čisté srdce má,
poznane pravdě neodpírá,
zlému se brání, lži se vzpírá,
a nepřátele se neleká.

Každý se bojí o svou kůži,
ale kdo čisté srdce má,
ví den, jenž velí se nebáti,
jenž velí také život dáti,
ví den, ví den a život dá.

Jíst ze tří hrnců

Jíst ze tří hrnců nebo z jednoho,
to problém vůbec není.
Studené plotny, chaty bez kouře,
mozoly holé, pole z kamení,
výkřiky marné do oblak —

tady je něco k vysvětlení,
otázka, tlak.

Chudá je země, národ tvůj a vlast,
když chudí po nich bloudí.
Kde není rukou zahálejších,
kde není dětí hladovějších,
tam bohaté je bydlo všech,
tam ze své loutny píseň lidí
svobodný dech.

Z jednoho hrnce nebo z deseti —
jenom když nejsi hladný.
Přírodou nebyl chud'as vyděděn,
z člověka člověk chána udělal.
Nemáš-li, byl jsi oloupen.
Za tmy si učin' počet chladný
pro jitřní den.

Stydím se zpívat

Stydím se zpívat o strašném boji,
stydím se zpívat, když jiní stojí
v železném dešti,
když jiní, drazí, bijí se těžce
s šílenstvím rabů zlatého měšce,
jenž vztekem třeští.

Stydím se zpívat, čpí větru přívod
krví, jež teče pro nás a život,
a přesto musím,
abych se nezalk hanbou a kalem,
nadějí, nemohoucností, žalem,
jimiž se dusím.

Stydím se zpívat, nemám však pranic,
čím bych své srdce vykoupil z vánic,

svou odpovědnost.

Jen slova, Španělsko, může dáti
chudoba má, dech, jenž se mi krátí,
zestárlá věrnost.

Stydím se zpívat a aspoň zpívám,
protože na ty, kdož mlčí, plivám,
jsou zradou vinni.

Na jejich hlavu krev tvého mládí.
Československou teprve zradí —
ne, už to činí.

II.

Naposled

Všecky nádoby, z nichž pije lid mé domoviny,
vrchovatě naplnili zklamáním a žalem;
všecka sousta mého lidu z města do dědiny
ztrpkla jako pláňata, jež vítr sráží cvalem.

K obětnímu kameni
přivlékli můj věčný lid.
Neumře v tom znamení:
v krvi potu bude žít.

Spadlo nebe do ulic a hlásku nevysílá,
popukala pole chudých, uschl pažit rosný;
rozpadla se stará slova, stará slova shnilá,
v kalužiny páchnoucí a v močál zákázonosný.

Zasypali čisté zdroje potměšile předem,
poznání strom ohradili ostnatými dráty,
a teď můžeš z louží píti černou špínu s jedem,
černou lež a kůrku hryzat za tvrdými vraty.

Do slova a do písmene potvrdili skutkem
vše, co o nich stojí psáno v křemeni a žule,

hyenami rozplíží se mého lidu smutkem,
na troud chtějí proměnit srdce, mozky, vůle...

K obětnímu kameni
přivlékli můj věčný lid.
Neumře v tom znamení:
naučí se zvítězit.

Nezrazuj

Jen o tebe mi, lide, běží, lide můj,
jen o tebe nám běží,
nezrazuj,
na domovině šero leží,
zradíš-li světla věčný přívod,
zradil jsi sebe, děti, život,
nezrazuj.

Šero je pouhá hříčka času, lide můj,
šero je epizoda,
nezrazuj,
trvá zdroj světla, vzduch i voda,
osení klíčí, sklizeň bude,
máj v milionech srdcí hude,
nezrazuj.

Letničky zvadly, zhasl povrch, lide můj,
z preludů povrch vratký,
nezrazuj,
nepoznals věčné vesny statky,
jak strom však z každé zimy zdejší
zazelenáš se košatější,
nezoufej, nezrazuj!

Proč

Proč se stále někdo s něčím loučí
jako v jizbě pod blikavou loučí

chudý stařec s mrtvou stařenou?

Dál ta voda hučí po lučinách,
dál ty bory šumí po skalínách,
květy z jara zase rozkvetou.

Proč tu stále dává někdo sbohem
jako babky na krchově s hlohem,
nemohoucí umřít ani žít?

Mnoho zem ta pochovala pánů,
mnoho kvetla, mnohou snesla ránu,
chudý na ní dřel a bude dřít.

Zastavily se snad boží mlýny,
sečteny jsou zásluhy a viny,
přišel poslední den soudící?
Neloučí se lid můj s žádnou půdou,
neloučí se s uhlím ani rudou,
neloučí se s tvrdou ornicí.

Zpěv páteční

Všecko ti mohou, lide můj,
vnutiti pěstí:
srdce si čisté opatruj,
to je tvůj hrad i tvoje sluj,
jen lstí je mohou zlézti.

Dovedeš věřit, lide náš,
v souzvučnost lidskou:
rci, že svou víru neprodáš
a v nedostupnosti ji máš
nad palbou blasfemickou.

Dovedeš chovat naději
v slíbenou zemi:
modly se všechny skácejí,

jen ona trvá nad ději,
nech jít ji svatyněmi.

Dovedeš také milovat
světlo, jež hojí:
nezničitelný je to sad,
měj světlo rád, měj světlo rád,
jen světla tma se bojí.

Tma se ho bojí, tma a smrt,
věř, doufej, miluj:
buď na své prosté ctnosti hrd
jak lípy z Polabí a smrky z Brd,
o cizí neusiluj.

Nad děťátkem

Našel jsem spící děťátko
ve stínu lípy.
Neprobouzej se zakrátko,
svážejí řípy.

Spinkej a spinkej hluboce,
svážejí zradu.

Neuzraje ti ovoce
v tom listopadu.

Nebud' se, nebud' ze spánku,
ze cti a ze sna.

Potuchly hvězdy heřmánku,
než přijde vesna.

Aby tě nezacákali
v loužích a blátu,
a neslyšelos halali,
až uštvou tátu.

Zima jde dlouhá, sen si chraň,
život je delší.

Srdce si čisté chraň, je zbraň
v zápasu se lží.

Situace

Malověrní se rozpovídali,
vyprodávají sebe.
Nad dočasnostmi, které uzrály,
tane podzimní nebe.

Pomíjejícnost letí po zemi
jako oblačné stíny,
mrzce plíží se všemi tvářemi,
vědomými si viny.

Ale muži se tvrdě dívají
v konce jednoho světa:
dnes už na věky věci nezrají,
sotva na hladná léta.

Balada

Táhnou oblaka přes Jeseníky,
pláče Marie.
Chytli zbojníky, mé tři zbojníky,
obklíčili je.

Chytli Frantíka, chytli Ondreje,
chytli Vasyla.
Kam se srdce tvé, kam se poděje,
když jsi zradila?

Táhnou oblaka, listí opilé
zdvihá listopad.
Nezradila jsem chlapce spanilé,
zradil kamarád.

Zradil kamarád, bratr nevěrný
prodal rodnou sněť.

Já je chovala jako červený
muškátový květ.

Táhnou oblaka nad mou světnicí,
listí po oknech.

A mí zbojníci, mí tři zbojníci
leží v okovech.

Frantík, Ondrej i Vasyl spoutáni
leží na slámě.

Hladní kolem nich slídí potkani
v černé tmě.

Nad padlým bojovníkem

Ten padlý bojovník, jak říká aspoň fáma,
teď leží bezmocen a ubohost je sama,
kdys všemi obáván a mnoha oslaven,
prý v šeru mrazivém sní uškrcený sen.

Kdož velebili ho, dnes vysloví to jméno,
jako by v kolébce už bylo zatraceno,
v nich radost špinavou, že hrdina zas pad,
vzbuzuje chátry křik, jež jde ho poplivat.

Tu povalovači a zlatá břicha spolem
tancují kostlivců rej zlomyslný kolem,
a staré děvky jdou, by vyzdvihovaly
nad padlým suknice, v nichž pachy zkysaly.

I zpustlý novinář, jenž větrí konjunkturu
pro šéfa z bulváru, tu všeho schopnou stvůru,
pln uspokojení si zapisuje věc
a přidá padlému tu a tam kopanec.

V podzimním šeru tom, v němž plno tichých nářků,
v němž srdce zklamané si zvyká na přetvářku
a život zapáchá jak stoky před deštěm,
ten blasfemický hluk je hanby triumfem,

hodinou Jobovou, než strupaté a všivé
si tělo ponoří v jas věčné vody živé.

Ten padlý bojovník však tiše leží tu,
sen života mu dál zní v němém varytu,
zhrdaje urážkou a tupou zvůli chvíle,
má oči zavřeny, však přesto vidí míle,
po kterých zítřek jde, by zachyt štěstí lem
a navždy učinil je lidským domovem.
Tu v cévách pokojně mu zpívá čistá krev,
a padlý bojovník ví, že zas bude lev.

Po povodni

Jsou v našich lukách ještě šedá místa,
ještě bys našel v houští zdechlinu,
jinak však pokryla už zase čistá
veselá zeleň naši rovinu.

Povodeň širá odešla, jak přišla,
zapomenuty byly oběti.
Zas tichou pěšinou jde starý šišla
si s jezevčíkem porozprávěti.

Zas kvetou chudobky, ač jde už zima.
Silného nezmate a neznává.
Rukama tvrdýma a rozpjatýma
větvoví všecko jaro pozdraví.

Jsou v nepohodě skryty chvíle slunné
a ve smutcích už klíčí veselost.
Jsou doby tiché a jsou časy mlunné,
ve všech však zraje lepší budoucnost.

Po povodni jsou luka mohutnější,
pod mocným sněhem počal sladší květ —
a všickni my jsme jenom lidé zdejší,
ke štěstí musíme se probíjet.

Listí

Moje drahé listí, červené a žluté,
oranžové.

Mrholení čistí večer z mlhy kruté
cesty snové.

Moje listí drahé, listopade tichý,
zpíváš krokům.

Jako slzy nahé kanou staré hříchy
k novým bokům.

Drahé listí naše, krvavé a zlaté,
hříčko zmaru.
Pupeny už plaše, na všech větvích jaté,
tmou zří k jaru.

Prosinec

Ten suchý mráz se do kostí až dere,
koledy ztvrdly na kámen.
Jen do hluchých zdí marné slovo pere.
V ledovém větru stojí holý klen.

Úderem tupým lid můj omráčili.
Na mrazu procitl a vstal.
Vánoční stromky v městech postavili,
a v horách dřevorubec raboval.

V ledovém větru holý lid můj mlčí.
Strom, skála, ledovec.
A přijdou sněhy, přijdou smečky vlčí.
Mlčící sní svůj první koniklec.

Ochořelá zima

Prosáklá mlhami je mokvající hlína,
krkavec slídí s hrud, kde ještě žvanec zbyl.

Jak staré rameno je sirá domovina,
když rybář před lovem půl vody vypustil.

Pach břehů prohnílych se protahuje okny,
na holé víno psí se vrabci snesli spát.
Les na šed' obzoru zdvih špinavé své cokny,
s nichž pozdrav poslední lze vranám krákorat.

Co vzpurně brání se té zimě ochořelé
čekáním studeným a jasnovideckým,
to mlčí, mlčí jen a mlčí zatvrzele,
nepohne popelem, v němž zraje s jarem svým.

Že tak to musí být, víš nezmaten a věrný,
bez marných bublin slov chléb smutku pojídáš,
chléb hořce blátivý, ne samožitně černý,
s nímž za stůl nejistý den ze dne usedáš.

Až

Až budou kosti praskat jako ledy
pod předjarním táním,
ne srdce, mozek bude naposledy
soudcem nad konáním.

Nám srdce srdcem, cifry ciframi jen
třeba přesně měřit;
listopad přejde, jako přešel říjen,
v máji budem věřit.

Tu srdcem poznáš kámen v hrudi marné,
těžší černé smrti,
a mozkiem poznáš cifry blahodárné
od těch, jež nás drtí.

Žernovu netřeba ti osličího
pro kamení lidské:
zbuduješ nad ním z cifer věřícího
světy harmonické.

Cesta

Co bude nebo nebude
ráno či večer, kdož to ví,
slovo se snadno vysloví,
a vašeň smyslů pozbude,
když dlouho hladoví.

Vdova si z karet vykládá
proradný sen a lstivý čas.
Muž se však dívá na kompas,
když za tím jde, co býti má,
jak po dlouhé tmě jas.

Nahoru dolů stranou vpřed
jde naše cesta na hřeben,
z tmy rozporů se klube den,
z hry rozporů se klube svět
jak z hlíny socha-sen

Poznámky:

^[11] Polonina – horská pastvina. *Pozn. red.*

^[12] Největší poloninový hřbet na Zakarpatské Ukrajině. *Pozn. red.*

^[13] Tradiční dezert pravoslavných Velikonoc. *Pozn. red.*

^[14] Dřevěný přístřešek k přenocování pro dřevorubce nebo pastevece. *Pozn. red.*

^[15] Primitivní seník, někdy se do něj ukládá také obilí. *Pozn. red.*

^[16] Ovčák. *Pozn. red.*

^[17] Dojička krav na salaši. *Pozn. red.*

^[18] Selo – vesnice. *Pozn. red.*

^[19] Pálenka (vodka) na Ukrajině. *Pozn. red.*

^[10] Pastervec hovězího skotu. *Pozn. red.*

^[11] Hora na Zakarpatské Ukrajině s dvěma vrcholy – bležnaty (blíženci). *Pozn. red.*

^[12] Horská salaš. *Pozn. red.*

^[13] Šátek na hlavu. *Pozn. red.*

^[14] Pastýřská trouba, stočená ze smrkové kůry. *Pozn. red.*

^[15] Říčka, přítok Černé Tisy. *Pozn. red.*